

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«РОЗВИТОК МОВНО-МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ШЛЯХОМ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ»**

Виконала: здобувачка 2 курсу,
PO1-M22 групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Марина ГАВРИЛЮК

Керівник: **Наталія ГУДИМА**,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик
початкової освіти

Рецензент: **Наталія ГУДИМА**,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик
початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МОВНО-МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	7
1.1. Психолого-педагогічні засади та методичні характеристики розвитку мовлення молодших школярів	7
1.2. Поняття мовно-мовленнєвої компетентності	12
1.3. Шляхи розвитку мовно-мовленнєвої компетентності учнів початкової школи	16
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З МЕТОЮ МОВНО-МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ УЧНІВ.....	26
2.1. Поняття «інтерактивне навчання».....	26
2.2. Інтерактивні технології навчання в початковій школі	33
2.3. Інтерактивні технології в процесі розвитку мовно-мовленнєвої компетентності учнів початкових класів... ..	40
2.3.1. Інтерактивні технології кооперативного навчання.....	42
2.3.2. Технології колективно-групового навчання	46
2.3.3. Технології ситуативного моделювання	50
2.3.4. Технології опрацювання дискусійних питань.....	53
2.4. Експериментальне дослідження ефективності застосування інтерактивного навчання для розвитку мовно-мовленнєвої компетентності учнів початкової школи	56
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства вимагає вдосконалення змісту й технологій педагогічної освіти в Україні, пошуку нових шляхів і ресурсів покращення освітньої системи. Вагоме місце в реформуванні сучасної освіти посідає її початкова школа, де закладаються основи загальноосвітньої підготовки школярів. Із 1 вересня 2018 року розпочалося запровадження положення Концепція Нова українська школа, Державний стандарти початкової освіти (2018 р.), у яких наголошено на важливості формування ключових компетентностей молодших школярів. Комунікативно-діяльнісний підхід до навчання української мови спонукає вчителя розвивати мовлення учнів як один із головних чинників у навчально-пізнавальній діяльності молодших школярів та їх самореалізації в соціумі.

Зміни, які відбуваються в сучасному світі, вимагають переорієнтації шкільної системи освіти на формування в учнів життєвоважливих компетентностей. Ці зміни дають змогу їм орієнтуватися в сучасному соціумі, інформаційному просторі, на ринку праці, навчатися, виконувати соціально важливі завдання, реагувати на потреби часу. Одним із основних напрямів компетентісно зорієнтованого навчання є формування мово-мовленнєвої компетентності школярів, яка полягає у здатності слухати, сприймати й відтворювати інформацію, читати і розуміти текст, вести діалог [2].

Серед 10-ти ключових компетентностей Нової української школи виділяють **спілкування державною** (і рідною у разі відмінності) **мовами**. Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування [36].

У додатку до Стандарту початкової освіти подано «Показчик наскрізних умінь», які реалізують у межах кожної освітньої галузі. Серед них виокремлено вміння «**ефективно спілкуюся**» та «**читаю вдумливо**» [48].

Тому, мовно-мовленнєва компетентність – це вміння адекватно й доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях, використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби вираження мовлення.

Молодший шкільний вік – важливий період формування мовленнєвої діяльності. У дитини проявляється прагнення виокремити своє «Я», висловити власну позицію щодо інших людей, дістати від них визнання, посівши активне місце в різноманітних соціальних відносинах. Тобто відбувається активне входження дитини в суспільство, опанування його нормами й правилами міжособистісної комунікативної взаємодії.

Учителі-практики спостерігають, що у більшості учнів початкової школи переважно бідний лексичний запас слів, діти висловлюють свою думку розмовно-побутовою мовою, часто не вміють зв'язно висловлювати власні думки, неправильно вимовляють слова тощо. Це все створює певний дискомфорт у спілкуванні з однолітками чи дорослими, учні не можуть в повну міру розкрити свої здібності та потенціал. Тому, розвиток мовно-мовленнєвої компетентності учнів – одне з основних завдань учителя початкових класів.

Сьогодні потрібні нові методики, які допоможуть учителю ефективно організувати розвиток саме цієї компетентності в учнів через упровадження в освітній процес методів, які дозволяють «говорити і слухати». І таким методом є інтерактивне навчання, який одразу ж привернув до себе увагу як ефективний, новий, риторичний засіб у навчанні мови й мовлення школярів.

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури свідчить, що зміни неможливі без застосування на уроках інтерактивних технологій, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільному обміні думками.

Саме тому **метою нашого дослідження** є дослідження щодо ефективного використання інтерактивного навчання в процесі розвитку мовно-мовленнєвої компетентності учнів початкової школи.

Працюючи з учнями початкових класів, робимо простий висновок, що дитина, сідаючи за шкільну парту, чекає чогось цікавого і незвичайного, бо сучасним дітям вже не цікаві прості монотонні уроки які були десятки років тому. Вона щира і відкрита, з великим бажанням творити, тому на уроках варто використовувати методи, що стимулюють учнів до творчої, продуктивної праці, викликають прагнення до активних дій, спілкування і висловлювання власних думок українською мовою. Саме такими є інтерактивні методи навчання.

Завданнями дослідження є:

- Опрацювання та систематизація чинного теоретичного та практичного досвіду з окресленої проблеми.
- Вибір інноваційних технологій формування мовно-мовленнєвої компетентності учнів початкової школи в процесі вивчення мови, обґрунтування такого вибору.
- Практичне застосування сформованого методичного комплексу.
- Визначення ступеня ефективності застосування інноваційних технологій для формування мовно-мовленнєвої компетенції учнів початкової школи.

Об'єкт дослідження – методика формування процесу організації мовленнєвої діяльності молодших школярів.

Предмет дослідження – методичне забезпечення мовно-мовленнєвого процесу.

Практичне значення дослідження визначається з'ясуванням ролі комунікації, та естетичному збагаченні дітей під час виконання цікавих вправ і завдань, які сприяють поглибленню комунікативних навичок і вмілому використанні одержаних знань, умінь і навичок у власному мовленні в сучасних умовах.

Апробація роботи. Основні положення і результати представлено на низці міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях; експериментальному дослідженні на базі закладу освіти та обговорено на

засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2022-2023 н.р. і 2023-2024 н.р.).

Опубліковано 5 наукових праць (ознайомитися із бібліографією статей можна у Списку використаних джерел).

Структура кваліфікаційної роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 76 сторінок, обсяг основного тексту – 67 сторінок.

ВИСНОВКИ

Сьогодні актуальним і важливим є питання оволодіння найменшими громадянами України літературними нормами державної української мови. Тому завдання вчителя полягає саме в тому, щоб навчити дітей змістовно, граматично правильно і стилістично вірно висловлювати свої думки в усній та писемній формах, чітко і переконливо обґрунтовувати свою точку зору, розвивати основні навички мислення, виробляти власне розуміння життя та ставлення до нього.

Основне призначення мовної освіти в початковій школі – забезпечити загальний розвиток учнів, виробити в них мотивацію до вивчення мов, розвивати вміння слухати і розуміти мовлення, навчити читати і писати, на основі доступної мовної теорії формувати практичні вміння і навички (зокрема й комунікативні), а найголовніше – уміння вчитися.

У молодшому шкільному віці закладається фундамент культури мислення, мовлення і спілкування, розвиваються комунікативні здібності, пізнавальна активність, образне творче мислення. Саме початкова школа покликана сформувати в дітей інтерес до краси і мудрості живого слова, його значущості у житті людини. Мовно – мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості. А своєчасний і якісний розвиток зв'язного мовлення – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку учня.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури показав, що існують різні аспекти дослідження мовленнєвої діяльності. Під мовленнєвою діяльністю ми розуміємо активний, цілеспрямований процес створення та сприйняття висловлювань у різних мовленнєвих ситуаціях. Ця діяльність характеризується такими ознаками, як предметність, цілеспрямованість, вмотивованість, ієрархічна та фазана організація. Аспектами мовленнєвої діяльності виокремлюємо мовну здатність, комунікативну потребу, комунікативну компетентність, мовну свідомість та мовну поведінку. Для

того щоб правильно висловлюватися, необхідно володіти певними вміннями як говорити, писати, аудіювати, читати.

Основне призначення мовної освіти в початковій школі – забезпечити загальний розвиток учнів, виробити в них мотивацію до вивчення мов, розвивати вміння слухати і розуміти мовлення, навчити читати і писати, на основі доступної мовної теорії формувати практичні вміння і навички (зокрема й комунікативні), а найголовніше – вміння вчитися.

Отже, базою формування в учнів початкових класів мовно-мовленнєвої компетентності є комунікативні вміння сформовані на основі мовних знань і навичок. Розвиток комунікативних умінь неможливий без оволодіння мовними засобами реалізації усного і писемного мовлення. Мовно-мовленнєва компетентність ґрунтується на усвідомленні основної функції мови – комунікативної, яка забезпечує мовленнєву діяльність її носіїв і впливає на їхній різнобічний розвиток. Комунікація або спілкування людей відбувається в процесі мовленнєвої діяльності і забезпечує формування мовно-мовленнєвої компетентності. Таким чином, усі ці компетентності можуть бути виведені як реальні вимоги до засвоєння учнями сукупності знань, способів діяльності, на основі яких формуються певні вміння й навички, досвід ставлень знань, що вкупі породжують якості особистості, спроможної успішно діяти в суспільстві.

Однак різноманітні методи, прийоми, форми навчання не повинні бути самоціллю. Їх добір і використання слід підпорядковувати змісту й меті навчального предмета, у нашому випадку – формуванню в молодших школярів мовленнєвої компетентності.

Інтерактивні технології – це порівняно новий, творчий, цікавий підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Вони спрямовані на вирішення багатьох проблем, пов'язаних з активізацією навчальної діяльності дітей, і сприяють формуванню необхідних професійно-особистісних якостей, професійної свідомості та самосвідомості. У результаті проведеного аналізу науково-методичної літератури ми зробили наступні висновки:

Використання інтерактивних навчання дозволяє будувати освітній процес в закладах освіти з урахуванням принципу інтеграції освітніх областей і відповідно до вікових особливостей розвитку дітей. Головною метою впровадження інтерактивних технологій є створення єдиного інформаційного простору закладу, системи, в якій задіяні і на інформаційному рівні пов'язані всі учасники навчально-виховного процесу.

Інтерактивні технології навчання – є перспективним напрямом педагогіки. Вони допомагають реалізувати всі особливості дітей з урахуванням їх психологічних можливостей. Використання інтерактивних технологій для розвитку мовно-мовленнєвої компетентності вивчає мову дітей в процесі спілкування з однолітками, спонукає дітей до активної взаємодії в системі соціальних відносин, дає можливість збагатити знання і уявлення дітей про навколишній світ, про взаємини з однолітками і дорослими.

Розвиток мовно-мовленнєвої компетентності є першою і важливою умовою повноцінного розвитку дитини, бо саме воно передбачає засвоєння учнем мовних законів і норм, збагачення словникового запасу мови та вміння повно, зв'язно, послідовно й зрозуміло передати зміст готового тексту або самостійно скласти зв'язну розповідь.

Формування та розвиток мовно-мовленнєвої компетентності відіграє одну з головних ролей у становленні особистості. Граматично правильно, зв'язно, послідовно побудована розповідь, що спирається на логічні зв'язки, лексично правильно підібрані слова – усе це дозволяє учням переходити на більш складний рівень мовленнєвого та комунікативного розвитку; допомагає висловлювати власні думки; перешкоджає «схематичності», бідності у висловлюваннях.

Для розв'язання означеної проблеми нами була запропонована експериментальна методика розвитку мовно-мовленнєвої компетентності молодших школярів. Відповідно до мети та завдань, визначених у вступі роботи, були зроблені наступні висновки.

1. На основі аналізу літературних джерел нами було з'ясовано, що інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, під час якого здійснюється взаємодія, це один з варіантів комунікативних технологій, навчання з добре організованим зворотним зв'язком суб'єктів та об'єктів навчання, з двостороннім обміном інформацією між ними, це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має цілком конкретні та прогнозовані цілі. Суть інтерактивного навчання полягає в такій організації навчального процесу, при якій практично всі учні виявляються залученими до процесу пізнання, вони мають можливість розуміти та рефлексувати з приводу того, що вони знають та думають. Учень стає повноправним учасником навчального процесу, його досвід є основним джерелом навчального пізнання. Педагог не дає готових знань, але спонукає учасників до самостійного пошуку.

2. У дітей молодшого скільного віку часто зустрічаються труднощі в розвитку зв'язного мовлення. Такі особливості мовлення вимагають пошуків ефективних допоміжних засобів в роботі педагога. Використовуючи інтерактивні технології, ми вивчаємо мову дітей в процесі спілкування з однолітками, спонукаємо їх до активної взаємодії в системі соціальних відносин, даючи можливість збагатити знання і уявлення дітей про навколишній світ, про взаємини з однолітками і дорослими. Режим інтеракції відповідає цільовим орієнтаціям інтерактивних технологій: активізація індивідуальних розумових процесів дітей, забезпечення розуміння інформації, що є предметом обміну, індивідуалізація педагогічного впливу, досягнення двостороннього зв'язку (обміну інформацією) дитини та педагога.

3. Нами було проведено експериментальне дослідження розвитку мовно-мовленнєвої компетентності. Експериментальне дослідження складалось із трьох етапів: констатувального, формувального та контрольного. На основі представлених методик діагностики розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку нами були розроблені оцінні критерії та рівні виконання завдань методики.

До експериментального дослідження ми залучали 48 початківців і розподілили їх на дві групи: експериментальну та контрольну групи. Дослідження проводилися на базі Комунального закладу «Жмеринський ліцей №2» м. Жмеринка у 3-А та 3-Б класах.

4. На констатувальному етапі була розроблена методика розвитку зв'язного мовлення з застосуванням інтерактивного навчання, яка була проведена тільки з дітьми експериментальної групи. Діти контрольної групи займались відповідно до звичайної програми. Аналіз результатів проведення контрольного етапу експерименту показав, що діти експериментальної групи, з якими проводилась програма з застосуванням інтерактивних технологій, підвищили свій рівень розвитку мовно-мовленнєвої компетентності. Таким чином, контрольний етап експериментальної роботи довів важливість та значення застосування інтерактивних технологій для розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Отже, отримані показники повторної діагностики доводять ефективність запропонованої нами експериментальної методики корекції зв'язного мовлення старших дошкільників. Застосування інтерактивних технологій дозволяє педагогу розширити власний професійний потенціал, робить корекційну роботу досить продуктивною, відкриває нові творчі можливості, а розвиває комунікативні навички дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадер В.І. Удосконалення мовленнєвого розвитку молодших школярів. *Педагогіка і психологія*. 1998. №4. С.15-19.
2. Беценко Т. Поетичне слово на уроках рідної мови. Початкова школа. 1997. № 12. С. 30-32.
3. Біла І.М. Теоретичний аналіз проблеми розуміння. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика: зб. наук. праць*. Київ : Інформаційні системи, 2011. Випуск 5. С. 71-82.
4. Бібік Н.В. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз / Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За загальною редакцією О.В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 45-50
5. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. *Початкова школа*. 2010. №9. С.1-4.
6. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика. Запоріжжя : Просвіта, 2000. 216 с
7. Богуш А.М., Шиліна Н. С. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі. Одеса : ПНЦ АПН України, 2003. 335 с.
8. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації. *Дошкільне виховання*. 1999. № 6. С. 3-5.
9. Бухлова Н. Навчаємо вчитися: діагностика і формування самоосвітньої компетентності дітей. Київ : Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіціна, 2006. 128 с.
10. Васильєва Л.Я. Роль ігрових технологій у навчанні. Науковий вісник МДПУ. Пед. науки. Вип.ІІІ. Т.І. Миколаїв. 2000. № 3. С. 169-175.
11. Ватуляк О.З. Використання інтерактивних технологій на уроках у початковій школі. Бібрський ОЗЗСО І – ІІІ ст. ім. Уляни Кравченко 2020. С.58
URL: http://bibrka-school.org.ua/ckfinder/userfiles_new/files/vatulak_2021.pdf
12. Вашуленко М.С., Васильківська Н.А., Дубовик С.Г. Українська мова та читання: підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
13. Вашуленко О.В. Українська мова та читання: підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
14. Вовковінська Н. Корисні поради або «мультимедіа власними руками». *Інформатика*. 2006. №11(347). С. 37.

15. Волкова Н.П. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації : дис ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Дніпропетровськ, 2006. 432 с.
16. Глушак Ю.В. Інтеграція навчання. Робота з обдарованою дитиною. *Початкове навчання і виховання*. 2006. №30 (106). С. 2-3.
17. Головань М.С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2011. №8. С. 224-233.
18. Гончаренко Л.М. Використання ІКТ для підвищення якості навчання. Освіта.UA. Методика та технологія. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/27861/
19. Гончаренко А.М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників : навч.-метод. посіб. до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ: Світич, 2009. 160 с.
20. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
21. Дибкова Л.М. Інформатика та комп'ютерна техніка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. С. 23.
22. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк, авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]. Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка: Київ, Ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
23. Дубовик С. Аудіювання на уроках української мови. *Початкова школа*. 2002. № 3. С. 26-27.
24. Життєва компетентність особистості: наук.-метод. посібн. / за ред. Л. В. Сохань, У. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. Київ : Богдан, 2003. 520 с.
25. Зазюн Н.І. Освітні технології з диференціації навчання. Київ :Світло,1996. С. 5.
26. Захарченко В.Г. Формування зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Укр. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1997. 24 с.
27. Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; педагогічний факультет; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2019. Вип. XV. 278 с.

28. Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; педагогічний факультет; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2020. Вип. XVI. 362 с.
29. Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; педагогічний факультет; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. Вип. XIX. 460 с.
30. Інформаційно-комунікаційні технології в педагогічній освіті: навч. посіб. за наук. ред. О.М. Пехоти, Т. В. Тихонової. Миколаїв : Іліон, 2013. 252 с
31. Інноваційні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі : Навчальний посібник / за заг. Ред. Н.В. Гудими. Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2018.
32. Калмиков Л.О. Комунікативний підхід до розвитку мовлення. *Педагогіка і психологія*. 1996. № 1. С. 51-55.
33. Калмикова Л.О. Психологія розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.07 / НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ, 2011. 462 с.
34. Калмикова Л.О., Харченко Н.В., Дем'яненко С.Д., Порядченко Л.А. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: монографія. Київ : «ПП Медведєв», 2007. 304 с.
35. Калінін В.О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Житомир, 2005. 20 с.
36. 10 ключових компетентностей Нової української школи. URL: http://school44.edukit.mk.ua/aktualjno/10_klyuchovih_kompetentnostej_novoi_ukrainsjkoj_shkoli/
37. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
38. «Компетенція» та «компетентність». У чому різниця? URL: <http://metod.gi.edu.ua/resursy/navchayemos/item/21-kompetentsiia-ta-kompetentnist-u-chomu-riznytsia>
39. Концепція Нова українська школа. URL: <http://mon.gov.ua>.

40. Кононко О.Л. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 204 с.
41. Коченгіна М. Навчання зв'язного мовлення. *Початкова освіта*. 2006. № 12. С. 35
42. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. №11. С. 44-48.
43. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л. Іваницька].* Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2016. Вип.23. С. 36-42.
44. Левицька Л.В. Впровадження інтерактивних технологій на уроках української мови та літератури. Вінниця, 2015. 112 с.
45. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2010. 364 с.
46. Методика навчання рідної мови в середніх освітніх закладах / За ред. М.П. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2003. 264 с.
47. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / За ред. М.І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2005. 400 с.
48. Наскрізнi вміння. URL: <http://newstandard.nus.org.ua/poyasnennya-dlya-vchyteliv-iz-vykorystannya-proektu-standartu-pochatkovoyi-osvity/naskrizni-vminnya/>
49. Наумчук М.М. Сучасний урок української мови в початковій школі. Тернопіль: Астон, 2001.
50. Національна доктрина розвитку освіти. URL: <https://osvita.ua/legislation/other/2827/>.
51. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
52. Олійник І.М. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів. Рівне, 1999. 273с.
53. Пентиліук М.І. Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови. *Українська мова та література в школі*. 1990. №3. С. 8-10.
54. Петрик О.В. Розвиток і удосконалення мовленнєвої діяльності молодших школярів. Запоріжжя: «Дике Поле», 2003. 320 с.
55. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські*

- перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 66–72.
56. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. Посібник./ О. І. Пометун, Л. В. Проженко; За ред. О.І. Пометун. Київ : Ф.С.К., 2006. 192 с.: іл.
57. Реалізація функціонально-комунікативного вивчення словотвору в контексті сучасних вимог до мовної освіти учителів початкових класів. URL: https://dspu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2015_55.pdf
58. Романенко І.В. Соціалізація учнів початкових класів через використання Інтерактивних технологій. Початкове навчання і виховання. 2007. №11 (123). С. 2-4.
59. Сабада І.В. Сторітелінг – ефективний метод навчання та виховання URL: <https://genezum.org/library/storiteling--efektyvnyy-metod-navchannya-ta-vyhovannya>
60. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ: Генеза, 1999. 368 с.
61. Савченко О.Я. Мета і результат уроку в контексті компетентнісного підходу. Початкова школа. 2015. №3. С.10–16.
62. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 240 с.
63. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям //Вибрані твори в 5-ти т., Т.3. Київ, «Радянська школа», 1977. 670 с.
64. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київська область) : Домбровська Я.М., 2016. 473с.
65. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник. Київ : А.С.К., 2016. 144 с.
66. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3- 4 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>
67. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: У 2-х т. Київ, 1983. Т. 1. С. 124.
68. Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів на уроках української мови. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/8027/1/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%BC%D0%B>

[E%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%94%D0%B2D0%BE%D1%97 %D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96 %D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%88%D0%B8%D1%85 %D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8F%D1%80%D1%96%D0%B2.pdf](#)

69. Цєпова І.В., Харченко О.Я. Розвиток навичок мовленнєвої діяльності молодших школярів: аудіювання, говоріння. Харків : Ранок, 2008. С. 85-88.
70. Шарко В.Д Сучасний урок. Київ :Фенікс, 2006.
71. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петречук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології. навчальний посібник. Дніпро, Україна: НМетАУ, 2017. 230 с.
72. Ataran M., Critical analysis approach on IT development in education, Conference curriculum in the age of information and communication technology. Tehran University. 2003. 145 p.
73. Lowry R. Electronic Presentation of Lecture. Effect upon Student Performance. University Chemistry Education. 2018. Vol. 13. № 1. URL: http://www.rsc.org/images/Vol_3_No1_tcm187036.pdf#page=20
 Pike D., Lynch S., Beckett C. The playground of the mind: teaching literature at university. Multidisciplinary perspectives on play from birth and beyond. International perspectives on early childhood education and development. Vol 18. Singapore: Springer, 2018. P. 129-150.